

COLECȚIA POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

HORIA MATEI

235

PREȚUL 1 LEU

TESTAMENTUL LUI PERCIVAL DUDELSACKER

HORIA MATEI

Testamentul lui Percival Dudelsacker

Colecția „Povestiri științifico-fantastice"
editată de revista
Știința și Tehnica

Anul X – Nr. 235 – 1 septembrie 1964

Coperta-desen: VICTOR WEGEMANN

HORIA MATEI

Testamentul lui Percival Dudelsacker

1

Aurelian Zefiru, pe care-l socotesc printre cei mai buni prieteni ai mei, este inginer electronist şi unul dintre ciberneticienii de faimă ai ţării. Evident că prietenia noastră nu se bazează cîtuşi de puţin pe vederile comune în domeniul construcţiei de aparataj electronic, domeniu în care mărturisesc că mă pricep tot atît pe cît se pricepe o gheată veche la vînătoarea de balene. Nu, prietenia noastră nu este orientată... profesional, ca să zic aşa, ci se bazează mai ales pe unele gusturi comune, descoperite reciproc de-a lungul anilor. Înainte de toate, pe pasiunea noastră pentru muzica simfonică, pasiune care la prietenul meu a devenit aproape o manie.

Vă miră că un constructor de maşini electronice poate fi un amator atît de pasionat de muzică? Eu cred că nu este un lucru chiar atît de neobişnuit. Colecţionarii de mărci poştale nu se mai recrutează de mult numai dintre copiii de vîrstă şcolară, ci dintre oameni de toate vîrstele, de toate profesiunile. Tot aşa şi colecţionarii de insigne. Am auzit chiar de un om în toată firea care colecţionează etichete de pe cutii de chibrituri şi a adunat pînă acum mii de asemenea hîrtiuţe colorate, din toate ţările lumii. Iar

un fost coleg de şcoală strînge etichete ale pe sticlele de vin, deşi suferă de ficat şi n-a mai pus picătură de vin în gură de douăzeci de ani... Şi toate aceste mici pasiuni nu au, desigur, nici o legătură cu meseriile respectivilor colecţionari.

Prietenul meu Aurelian Zefiru colecţiona, aşadar, discuri şi benzi de magnetofon. Ca să fiu cinstit, trebuie să menţionez că pe Zefiru calitatea sa de inginer şi de cibernetician l-a ajutat la satisfacerea gustului său pentru muzică, înlesnindu-i să-şi adapteze la aparatul de radio şi la magnetofon unele dispozitive, mici inovaţii de-ale sale; cu ajutorul lor, prietenul meu pretinde că obţine imprimări şi audiţii mai clare, potrivite — după cum e cazul — unui anume instrument muzical, sau vocii omeneşti, sau marilor orchestre.

Toată povestea a început în urmă cu vreo doi ani, într-una dintre după-amiezile pe care le inchinam audiţiilor muzicale. Şedeam în fotoliile comode din camera de lucru a lui Zefiru. Soba de teracotă răspîndea o căldură plăcută, iar în atmosferă pluteau încă ultimele măsuri ale sonatei Kreutzer, pe care tocmai o ascultasem. (Începeam audiţiile noastre aproape totdeauna cu Beethoven, pe care-l îndrăgeam amîndoi deopotrivă: dacă în privinţa altor compozitori între noi se năşteau, uneori, discuţii mai mult sau mai puţin contradictorii, în ceea ce-l priveşte pe „titanul de la Bonn" eram întotdeauna de acord.)

M-am sculat din fotoliu cu o nelămurită senzaţie de regret, am oprit magnetofonul şi am scos banda.

— Cu ce continuăm? l-am întrebat pe Zefiru.

Acesta a dat din umeri, vrînd să-mi arate că lasă la alegerea mea, ca musafir, întocmirea programului. După aceea însă păru să-şi amintească de ceva şi-mi spuse:

— Am reimprimat, seara trecută, simfonia a cincea, „Din Lumea Nouă", cu orchestra din Bamberg. E o interpretare interesantă. Dacă vrei...

Lăsă fraza neterminată şi descrise cu mîna o curbă largă prin aer, pe care o interpretai ca pe o invitaţie.

Mă îndreptai, deci, spre dulăpiorul fonotecii, pusei banda cu sonata Kreutzer în căsuţa cu litera B — la Beethoven şi începui să caut banda cu noua imprimare a lui Zefiru în căsuţa cu litera D — la Dvořak. Din greşeală însă nimerii alături, astfel că pe eticheta benzii pe care o scosesem, în loc să dau de numele atît de binecunoscut al lui Antonin Dvořak, citii un nume de care nu mai auzisem niciodată: Percival Dudelsacker; iar dedesubt: Simfonia a XI-a „Siderala".

Nu mă socotesc cine ştie ce cunoscător în ale muzicii, dar nici ageamiu nu sînt şi — în general — cunosc pe compozitori, dacă nu în amănuntele creaţiei lor, măcar după cîteva opere mai de seamă sau — în orice caz — după nume. De Percival Dudelsacker nu auzisem însă, deşi, după cum reieşea din eticheta benzii, compusese cel puţin unsprezece simfonii. Şi Zefiru, care nu-mi spusese nimic...

Mă întorsei către el şi — cu banda în mînă — întrebai, fără a-mi da silinţa să ascund reproşul ce răzbătea în glasul meu :

— Cine este Percival Dudelsacker ?

Prietenul meu rîse amuzat şi făcu un gest vag :

— Un compozitor...

— Asta văd şi eu, răspunsei cam înţepat. Nu poţi scrie unsprezece simfonii fără să nu fii compozitor.

— Unsprezece ? rîse Zefiru. A scris peste treizeci. Şi cam tot atîtea poeme simfonice. Dacă mai punem la socoteală concertele şi muzica de cameră... Este cel mai fecund dintre compozitorii contemporani.

— Asta-i nemaipomenit ! mă înfuriai eu. Ce-ai aşteptat ca să-mi faci cunoştinţă cu autorul simfoniei „Siderala“, cu acest domn... cum îl cheamă ?... a da ! Percival Dudelsacker ? De ce nu mi-ai spus nimic pînă acum, de ce nu mi-ai dat prilejul să ascult banda aceasta ?

— De ce ? ! De ce ? ! mă imită batjocoritor Zefiru. Pune banda şi ai să înţelegi de ce.

Fără a-i răspunde, mă dusei la magnetofon şi peste cîteva clipe în camera de lucru a lui Zefiru răsunară primele acorduri ale simfoniei a XI-a „Siderala“ de Percival Dudelsacker.

2

Deşi — după cum am mai spus — de atunci au trecut doi ani, îmi amintesc cu deosebită limpezime ce impresie profundă a produs asupra mea muzica domnului Dudelsacker, cu prilejul acelei prime audiţii : o muzică ieşită cu totul din comun, cum nu mai ascultasem pînă atunci, o muzică stranie. Da, alt calificativ mai adecvat nu pot găsi : o muzică stranie, pe care o simţeam ca pe un efort fizic, dureros, care mă pironise în fotoliul în care şedeam, în timp ce prin întreaga cameră părea că străbate un curent electric care imprima atmosferei înconjurătoare o tensiune aproape insuportabilă.

Acest mod de a descrie impresiile produse de o audiție simfonică poate să pară cam ciudat. Într-adevăr, expresii ca: efort fizic dureros, curent electric, tensiune nu sînt tocmai obișnuite în legătură cu muzica, nu se potrivesc cu cele ce simțim, în genere, cînd ascultăm un concert simfonic. Totuși, oricît îmi dau silința, nu găsesc termeni mai potriviți pentru a descrie muzica domnului Percival Dudelsacker.

Simfonia a XI-a „Siderala" are un caracter programatic, după cum o arată chiar titlurile celor patru părți ale ei. Prima parte — „Tăcerea nemărginitului" — se bazează pe sunete simple, aproape liniare, repetate îndelung de instrumente cu coarde, o muzică strălucitoare și colorată, dar lipsită de eleganță și de noblețe, departe de seninătatea unui Haydn, o muzică avînd strălucirea înghețată și dezolantă a peisajelor lunare. Partea a doua, intitulată „Plecarea astronauților", începe cu o dezlănțuire sălbatică a suflătoarelor, transformîndu-se apoi într-o complexă țesătură cacofonică, evocînd un spectacol de circ; accentele ei voit solemne și dinamice sînt întrerupte, pe negîndite, de hohote de rîs și fluierături, ce dau întregii părți un caracter caricatural, ridicol.

Din cînd în cînd, Zefiru mă privea, cu un surîs abia mijit în colțul gurii; mi se părea că pînă și lentilele ochelarilor săi au o sclipire ironică.

— Nu-i așa, mă întrebă, că ți-ai imaginat cu totul altfel plecarea unor astronauți?

— Da, am murmurat. Asta-i o scenă de bîlci.

Simțeam un fel de încleștare în gît și îmi venea greu să vorbesc, iar prin șira spinării mele trecea o furnicare nervoasă foarte neplăcută.

Cînd a început partea a treia, care purta sugestivul titlu „Drumul spre necunoscut", l-am rugat pe Zefiru să oprească magnetofonul.

— Destul, zisei. M-am lămurit. Oprește-l.

Îmi venea greu să mă scol din fotoliu, eram parcă bătut în cuie.

— De ce să încetăm audiția? se prefăcu mirat prietenul meu. Ai vrut să cunoști muzica domnului Percival Dudelsacker. Ești servit. Ascultă pînă la capăt, nu te opri la jumătatea drumului.

Și nici măcar nu-și dădu osteneala să-și ascundă tonul ironic.

Așa se făcu că am ascultat simfonia „Siderala" pînă la capăt. Ultima parte, intitulată „Catastrofa", m-a adus aproape la o criză de nervi. Finalul simfoniei e ca o frenezie care cuprinde, pe rînd,

toate grupele orchestrale, toate instrumentele, o izbucnire furioasă, haotică, din care răzbat parcă gemete ascuțite, dureroase, sugrumate de spaimă, răcnete înghețate de groază, pe un fond muzical care sugerează o atmosferă înnăbușitoare, încărcată de lugubru. Această parte a simfoniei utilizează exagerat instrumente de percuție și multă vreme m-a urmărit gongul acela înfricoșător, pe care-l simțeam nu numai în urechi, dar pînă în creier, ca un șir de explozii într-un tunel.

Cînd totul s-a terminat, am avut o senzație de ușurare, de parcă scăpasem dintr-o situație foarte neplăcută. Totuși, în camera de lucru a lui Zefiru mai pluteau parcă, în aer, sunetele acelea stranii, care aveau un efect atît de dăunător asupra sistemului meu nervos.

— Ei ? mă întrebă prietenul meu. Ce părere ai despre simfonia lui Dudelsacker ?

— Asta numești tu o simfonie ? izbucnii. Scrîșnete de dinți, strigăte de groază, urlete de sirenă și de fiară încolțită, orice vrei, numai simfonie nu.

Zefiru rîse amuzat.

— Totuși, zise, să știi că în anumite cercuri, mai ales în cele așa-zise „avangardiste", domnul cunoscut sub pseudonimul Percival Dudelsacker se bucură de apreciere, e socotit un compozitor foarte... hm !... foarte original. El este și promotorul unui nou curent în arta muzicală contemporană din Occident : abisalismul.

— O fi așa cum spui, dar, după părerea mea, asta nu e muzică, e nebunie curată. Acest domn Dudelsacker trebuie să fi scăpat dintr-un spital de boli nervoase.

Prietenul meu rîse din nou, apoi mă întrebă ce doream să mai ascult.

— Mai ai ceva de Percival Dudelsacker ?

Zefiru păru să nu ia notă de tonul meu batjocoritor ; se apropie de dulăpiorul în care își ținea benzile de magnetofon și scoase de acolo un caiet — catalogul său — pe care-l deschise.

— Am mai multe simfonii. N-ai decît să alegi. Iată, simfonia a opta „Hiperestezica", a treisprezecea „Monstruoasa", a șaisprezecea „Apatica", a douăzecea „Hipica". Sau poate vrei să asculți un poem simfonic de Dudelsacker ? Am aici „Apologia lui Attila", „Păianjenul", „Hiperbola", „Moartea satirului", „Autodafé"...

Mă scuturai cam așa cum ar face cineva care înghite un hap deosebit de amar și ridicai mîna ca să opresc șuvoiul de titluri... dudelsackeriene pe care prietenul meu Aurelian Zefiru îl revărsa cu atîta generozitate asupra mea. Și fiindcă mă simțeam dator pentru ironiile pe care le înghițisem, remarcai :

— Văd că ai găsit o utilizare rodnică pentru benzile tale. Ele stau mărturie pentru gustul tău... hm !... rafinat în materie de muzică.

Şi, fiindcă eram pornit, i-o trîntii la urmă :

— Spune-mi ce imprimi, ca să-ţi spun cine eşti...

Prietenul meu Zefiru nu s-a supărat însă. A zîmbit şi mi-a răspuns calm, cum îi e felul :

— N-am imprimat muzica abisalistă a domnului Percival Dudelsacker fiindcă o apreciez din cale afară, ci din cu totul alte motive. Şi apoi, nu uita că unul dintre marile avantaje ale magnetofonului constă în faptul că imprimările de pe benzi se pot şterge într-o clipă...

3

În seara aceea, Aurelian Zefiru nu mi-a spus pentru ce a imprimat atîtea benzi cu muzica lui Percival Dudelsacker, dar cîteva zile mai tîrziu am fost în măsură să deduc singur motivul. Revista la care sînt abonat a început să publice o serie de cronici cu privire la diferitele curente în creaţia muzicală contemporană, cronici în care abisalismul era supus unei temeinice analize, iar numele domnului Percival Dudelsacker revenea ca leit-motivul graalului în Lohengrin. Cronicile erau semnate : Aurelian Zefiru.

Am în faţă cele patru numere consecutive ale revistei în care au apărut aceste documentate articole de analiză. Le-am păstrat, iar pasajele unde e vorba de Percival Dudelsacker le-am subliniat cu creionul roşu. Ele mi-au arătat de ce se ocupase prietenul meu atît de intens cu imprimarea compoziţiilor lui Dudelsacker şi m-au convins, în afară de orice îndoială, că nu-l aprecia de loc pe originalul compozitor al „Sideralei".

Între altele, din aceste articole am aflat, în sfîrşit, ce este abisalismul : unul dintre ele dădea un citat din „Autobiografia" lui Percival Dudelsacker, apărută în revista *Inspiraţia Muzicală*. Domnul Dudelsacker scria acolo : „Creaţia muzicală — şi în genere cea artistică — n-are nici o legătură cu realitatea, ea este o efulguraţie a subconştientului ; ea depăşeşte orizontul omenesc real şi limitat, răzbate dincolo de puterea de percepţie a simţurilor. Muzica mea s-a descătuşat de valorile pozitive conştiente, ea nu caută Frumosul, nu oglindeşte Adevărul, nu preamăreşte Binele, ci se plasează în domeniul etern şi infinit al inconştientului abisal..."

Mai departe, domnul Percival Dudelsacker dovedea că are o părere excelentă despre el însuşi şi se arăta cît se poate de generos faţă de opera sa, caracterizînd abisalismul drept „o lărgire fără margini a hotarelor creaţiei muzicale".

Prietenul meu Zefiru nu era însă de aceeaşi părere. În primul său articol, el arăta că, în fundamentarea teoretică a abisalismului, domnul Percival Dudelsacker nu spune nimic nou, că şi alţi promotori ai unor curente pseudoinovatoare, în pictură, în literatură, ba chiar în muzică, au încercat să acrediteze asemenea teorii şi au folosit o terminologie asemănătoare. „Singurul lucru nou pe care-l aduce domnul Dudelsacker — scria el — este... însuşi termenul de abisalism, care nu figurează deocamdată decît în paginile revistelor la care colaborează domnia sa şi nu cred că-şi va găsi locul într-un dicţionar muzical serios..."

Dar combaterea teoretică a abisalismului nu ocupa decît un loc restrîns în articolele prietenului meu. Accentul era pus pe analiza creaţiei muzicale a lui Percival Dudelsacker şi a altor compozitori contemporani.

Iată cîteva fragmente din aceste cronici, pe care le transcriu întocmai: „Muzica lui Percival Dudelsacker este zgomotoasă, dar lipsită de forţă, de dinamism şi masivitate, accentele ei aspre n-au vigoare, n-au vivacitate... Abisalismul nu este un curent în arta muzicală, ci numai o manieră în orchestraţie; gama mijloacelor tehnice folosite de Percival Dudelsacker este în aparenţă variată, de la monodie şi întoarcerea la primitivism prin folosirea acompaniamentului în genul isonului şi pînă la orchestraţia complexă modernă, dar toată muzica lui este străbătută de mecanicism, de un fel de automatism, care îi răpeşte personalitatea, o face să fie seacă, posacă, rece, inumană... Atmosfera de nervozitate, de surescitare, de încordare, caracteristice creaţiei muzicale abisaliste, nu poate înlocui emoţia artistică şi, în ultimă instanţă, nu reuşeşte să ascundă caracterul mediocru, banal, plictisitor al muzicii lui Percival Dudelsacker..."

Toate cele patru articole ale lui Zefiru aveau asemenea aprecieri cu totul lipsite de menajamente la adresa autorului „Sideralei". În stilul lor am recunoscut meticulozitatea prietenului meu şi temeinica sa pregătire, care puteau rivaliza cu cele ale oricărui muzicolog de profesie.

Chiar după apariţia primei cronici i-am telefonat şi i-am cerut scuze pentru ironiile gratuite pe care le făcusem.

— Am înţeles acum, i-am spus, de ce ai imprimat atîtea benzi cu muzica lui Dudelsacker.

— Mai bine mai tîrziu decît niciodată, a rîs Zefiru la celălalt capăt al firului.

După ce toate articolele au apărut, aflîndu-mă la prietenul meu în obişnuita după-amiază de audiţie, am încercat o glumă :

— Ce-ar fi să mai ascultăm puţină muzică abisalistă, de pildă ceva de Dudelsacker...

— Imposibil, mi-a răspuns Zefiru. Seria articolelor mele s-a terminat, ele au şi apărut, iar imprimările le-am şters de pe benzi.

— Atunci, spusei, să nu mai vorbim de domnul Dudelsacker. Sper că nu voi mai auzi vreodată numele lui.

Dar această dorinţă a mea nu era sortită să se îndeplinească. De domnul Percival Dudelsacker aveam să mai aud şi încă foarte curînd...

4

Cîteva zile mai tîrziu, am petrecut cu Aurelian Zefiru o minunată după-amiază de muzică de cameră. Am început, bineînţeles, cu Beethoven, cu acea neîntrecută bijuterie care este sonata opus 106 în si major şi am continuat cu Mozart şi Vivaldi, terminînd cu Haydn.

În camera de lucru a prietenului meu domnea, în sfîrşit, din nou acea atmosferă de intimitate senină şi odihnitoare cu care mă obişnuisem ; muzica marilor maeştri ai clasicismului, gravă, severă, pe alocuri presărată cu vervă şi accente sprinţare, totdeauna cu o linie melodică pură, alungase atmosfera apăsătoare şi încordată a producţiilor abisaliste de tipul dudelsackerian.

Seara, înainte de plecare, am mai stat o vreme de vorbă, ca de obicei. Prietenul meu a făcut cîteva comentarii asupra înregistrărilor pe care le-am ascultat în ziua aceea, iar eu mi-am exprimat unele dorinţe în legătură cu programul audiţiei următoare.

În timpul discuţiei, mă aşezasem pe braţul fotoliului din faţa mesei de lucru a lui Zefiru şi mă jucam, fără să-mi dau seama ce fac, cu cîteva foi dactilografiate, răspîndite pe placa de cristal a biroului. La un moment dat, privirea îmi căzu pe textul dactilografiat şi retina mea înregistră mecanic un nume : Percival Dudelsacker. Am continuat să vorbim ba de una, ba de alta, dar ochii mei se întorceau mereu, involuntar parcă, spre acele foi şi mereu dădeau peste numele atît de neobişnuit al celui ce iniţiase abisalismul. Şi atunci nu m-am mai putut stăpîni : am adunat hîrtiile răspîndite pe masă — mai tîrziu Zefiru mi-a spus că gesturile

mele erau cam dezordonate și trădau o nejustificată iritare — și am început să citesc. Într-adevăr, pe fiecare pagină, numele domnului Percival Dudelsacker figura de mai multe ori. Apoi mi-am dat seama că textele erau de fapt traducerea unor articole și interviuri apărute în diverse reviste.

Prin urmare, Zefiru mă indusese în eroare cînd pretinsese că nu-l mai interesează personalitatea domnului Percival Dudelsacker. Poate că nici nu ștersese de pe benzi „Siderala" și celelalte originale producții abisaliste, ci spusese numai așa, ca să scape de mine.

Am ridicat privirea spre prietenul meu :

— Văd, spusei, că domnul Percival Dudelsacker continuă să te preocupe.

Zefiru șovăi, vădit încurcat, pe urmă spuse :

— Mă interesează, dar nu așa cum crezi tu. Mă interesează... cum să-ți spun... am unele idei în privința mijloacelor pe care le folosește acest domn Dudelsacker... unele idei... în sfîrșit... cam originale.

— Cum adică ? Nu înțeleg ce vrei să spui. Aveai odată bunul obicei de a te exprima clar. Văd că l-ai pierdut. În orice caz, te bîlbîiai mai puțin. Probabil că asta ți se trage din studiul prea aprofundat al creației abisaliste...

Prietenul meu rise, apoi :

— Hîrtiile pe care le ții în mînă sînt traduceri după materiale apărute în diferite reviste din Franța, America și din alte țări. Mi le-a procurat, la rugămintea mea, un prieten care lucrează la secția de documentare a Bibliotecii centrale. Citește-le, apoi vom putea discuta.

Am citit filele dactilografiate și trebuie să mărturisesc că mi-a fost destul de greu să înțeleg sensul unora dintre fraze, deși se pare că traducătorul era calificat și-și dăduse toată silința. Mai tîrziu i-am cerut prietenului meu copiile și am transcris cîteva pasaje, pe care le redau mai jos.

Mai întîi, un articol apărut în *Inspirația Muzicală* cu data de 14 octombrie, intitulat : „Orchestra este un impediment" și semnat „Percival Dudelsacker".

„În forma ei de astăzi — scria teoreticianul abisalismului —, orchestra simfonică, prin însăși compoziția ei, constituie o frînă și o piedică, deoarece silește pe artistul muzician să-și plaseze creația în limitele strîmte circumscrise de orizontul simțurilor omenești. Instrumentele muzicale contemporane, atît cele cu coarde, cît și

cele de suflat, și într-o oarecare măsură chiar cele de percuție, prin urmare instrumentele care tonalizează orchestra simfonică obișnuită, împiedică pe compozitor să evadeze din domeniul realului sensorial, să se avînte pe tărîmul veșnic și fără de sfîrșit al transcendentalului abisal... În ceea ce mă privește, folosesc în orchestrație unele instrumente rare, aduse din țări depărtate, instrumente al căror sunet redă destul de apropiat intenția mea ; de asemenea, prin suprapunerea sunetelor unora dintre instrumentele așa-zise clasice, încerc să obțin o redare acustică a creației mele. Dar aceste procedee sînt încă departe de a satisface exigențele noastre, ele nu reușesc să oglindească abstractul artei abisale. Iată de ce compozițiile noastre trebuie socotite numai forme de trecere către abisalismul absolut..."

Articolul lui Percival Dudelsacker continua pe același ton și se încheia cu fraza : „Abisalismul a găsit căile supraumane ce duc către conținutul artistic rupt de barierele puse de spațiu și timp ; actualmente își desăvîrșește mijloacele tehnice pentru a da forme adecvate acestui conținut".

— Ai înțeles sensul celor cuprinse în articolul lui Dudelsacker ? mă întrebă Zefiru, care se afundase în fotoliul său și fuma.

— Nu prea. Dar drept să-ți spun, îmi vuiește capul. Cred că omul acesta nu este zdravăn la minte. Trebuie să recunosc însă că asemenea teorii trăsnite sînt potrivite muzicii sale.

— Caută printre hîrtii, făcu prietenul meu, și scoate reportajul apărut în revista *Euterpe*.

M-am conformat, și peste cîteva clipe țineam în mînă traducerea respectivului reportaj, care se intitula „În muzeul maestrului".

După ce prezenta domeniul domnului Dudelsacker, situat pe insula Santana, undeva în largul oceanului — o bucățică de pămînt cuprinzînd cîteva sute de hectare — asupra căreia „maestrul" domnea în mod absolut ca un adevărat monarh feudal, după ce prezenta eleganta vilă de reședință, construită din aluminiu și plastic, conform celor mai moderne și originale principii ale arhitecturii, reporterul arăta că un etaj întreg era consacrat muzeului amenajat de „maestru". Muzeul cuprindea „cea mai interesantă și prețioasă" colecție particulară de instrumente muzicale. „În sala instrumentelor dispărute — scria reporterul — am admirat o gamă variată de instrumente, între altele un crott ce aparținuse unui bard irlandez din secolul al X-lea, precum și o violă și două rebocuri ale menestrelilor de la curtea lui Carol cel Mare. Se mai află aici un oficleid, un baryton construit de di Bardone, o chitară

arpeggione, o liră, un eufonium original construit de Sommer, un bombardon, o orgă primitivă cu semnătura lui Barberi di Modena și multe altele..."

— Tu ai auzit de aceste instrumente? îl întrebai pe prietenul meu.

Acesta dădu din umeri:

— Nu are nici o importanță. Citește mai departe.

Am crezut că mă îndeamnă dintr-un anume motiv să continui lectura, că mai departe îmi va fi dat să aflu ceva deosebit de interesant, dar reporterul revistei *Euterpe* îmi servi din nou o înșiruire de nume străine și ciudate.

„În sala instrumentelor populare — se arăta acolo — se află peste trei sute de piese, dintre cele mai rare și mai ciudate: lăute și țitero chinezești, ocarine siciliene din metal și din pămînt ars, flaurturi japoneze din trestie de bambus, tobe africane, guzle dalmatiene..."

Reportajul continua să enumere raritățile muzeului, dînd apoi sursele pe care le-a folosit „maestrul" spre a-și întocmi faimoasa colecție:

„Celebrul compozitor este un călător neobosit și nu se dă în lături să înfrunte chiar situații primejdioase spre a intra în posesia pieselor care-l interesează. Astfel, în timpul unor puternice cutremure, el a însoțit echipele de ajutor, a înregistrat cu magnetofonul — între altele — șaizeci și șase de instrumente populare, achiziționînd pentru colecția sa particulară unele piese rare..."

Urma o nouă înșiruire de nume ciudate, ale unor instrumente africane de data aceasta, pe care „maestrul" le obținuse „cu prețul unor mari pericole".

Reportajul despre muzeul particular din Santana se încheia cu remarca:

„A fost pentru noi o adevărată desfătare să putem vizita muzeul și admira rarisimele instrumente pe care proprietarul muzeului, cel mai original și mai fecund dintre compozitorii contemporani, le folosește, după cum se știe, în creația sa".

— Mai este acolo, zise Aurelian Zefiru, care mă urmărise, traducerea unui interviu.

— Uite ce e, zisei, m-am săturat de originalitățile „maestrului"...

— Citește numai interviul, insistă prietenul meu. E foarte scurt. E concludent pentru sistemul de lucru al lui Percival Dudelsacker.

Am oftat demonstrativ și am căutat filele cu traducerea interviului apărut — după cum arăta mențiunea din susul paginii —

într-un număr cu dată destul de recentă al revistei *Arpegiu*. Convorbirea dintre Percival Dudelsacker și redactorul revistei avea ca temă centrală ultima compoziție a maestrului : Simfonia a treizeci și treia „Paralactica" : executată în primă audiție cu cîteva zile înainte de apariția interviului, simfonia „Paralactica" se bucurase de o primire foarte entuziastă din partea publicului puțin numeros, dar cu atît mai select și mai rafinat, care umpluse mica sală de concert din Santana.

După ce dădea cîteva lămuriri cu privire la caracterul „ultra-abisalist" al noii compoziții dudelsackeriene, redactorul de la *Arpegiu* califica prima audiție drept „un eveniment de seamă al vieții muzicale, ca și al vieții mondene", apoi enumera numele celebre care au asistat la „eveniment" și arăta faptul că numeroși adepți ai abisalismului au venit cu avioane și iahturi personale, străbătînd mii de kilometri, ca să nu-l scape : după aceea, menționa în treacăt sumele exorbitante plătite de cîțiva excentrici spre a-și putea rezerva locuri în mica și selecta sală din Santana.

— De ce ați intitulat ultima dv. simfonie „Paralactica" ? a fost prima întrebare pusă maestrului.

— Fiindcă paralaxa este unghiul format în centrul unui astru de două linii care pornesc — una din centrul pămîntului, cealaltă din ochiul observatorului aflat la suprafața pămîntului.

— Compoziția nu are deci un caracter programatic, în genul simfoniei „Siderala" sau al poemelor simfonice „Moartea unui satir" și „Autodafé" ?

— Desigur că nu. Abisalismul a depășit faza incipientă, artificial mărginită printr-un program. Simfonia „Paralactica" redă punctul de vedere al compozitorului, în speță al meu, aflat materialmente la suprafața pămîntului, dar a cărui creație cuprinde unghiul paralactic abstract, care nu poate fi perceput cu simțurile, fiind situat undeva în adîncul infinitului abisal.

— Veți continua să creați pe aceeași linie ?

— Desigur. Abisalismul tinde spre abstractizarea totală, el nu poate evolua în cadrul unui program epic ; abisalismul absolut, total abstractizat, realizează visul de aur al artei : înlăturarea dimensiunilor. El este o formă superioară, teoretică și abstractă, a reprezentărilor în artă, așa cum matematica, de exemplu, este studiul teoretic abstract al proprietăților de mărime ale unor corpuri. Arta abisalistă recurge la simboluri, ca algebra, și se dezvoltă pe linii imaginare, ca geometria, ceea ce îi permite să iasă din universul nostru strîmt. Compoziția la care lucrez actualmente,

poemul simfonic „Zigzag", va demonstra cu prisosință această tendință impetuoasă a artei abisaliste.

— În ce stadiu se află noua dv. compoziție ?

— Din punctul meu de vedere, ea este gata. După cum știți, eu nu compun la pian sau la vreun alt instrument muzical clasic, ci la magnetofon. În compozițiile mele utilizez diferite instrumente rare din colecția mea, precum și suprapuneri de sunete. La poemul simfonic „Zigzag" am folosit, între altele, o harpă eoliană, un instrument de suflat confecționat de către ciobanii din munții Pindului dintr-un corn de bou, și înregistrarea magnetică a zgomotelor ce s-au auzit în timpul recentului cutremur de pămînt de origine vulcanică.

— Pînă acum ați folosit în compozițiile dv. numai orchestra simfonică în compunerea ei clasică...

— Și poemul simfonic „Zigzag" va fi transcris pentru orchestră obișnuită. La reședința de pe domeniul meu din Santana întrețin o armată de specialiști care se ocupă cu aceasta. Eu le predau banda de magnetofon cu compoziția mea, ingineri specialiști în acustică analizează fiecare sunet cu aparate de o construcție adecvată, stabilesc cu precizie frecvența, intensitatea și timbrul. Apoi este rîndul specialiștilor în orchestrație care stabilesc cel mai apropiat instrument sau grup de instrumente, precum și ce sunete trebuie suprapuse — cu sau fără respectarea legilor armoniei —, pentru a reda cît mai fidel înregistrarea. Intervine apoi al treilea grup de tehnicieni, care pregătește compoziția pentru audiție, dă unitate lucrării, organizează și supraveghează transcrierea ei în note muzicale și are grijă de tipărirea partiturilor pentru fiecare instrument. În sfîrșit, un al patrulea grup, din care fac parte dirijorul și impresarul meu, se ocupă cu repetițiile, amenajarea sălilor, încheierea contractelor cu organizatorii de concerte și cu societățile de radio-televiziune și discuri, publicitatea prin afișe, presă, radio-televiziune și cinematograf, tipărirea programelor și altele de felul acesta.

În cadrul interviului, domnul Percival Dudelsacker mai răspundea la cîteva întrebări asemănătoare puse de redactorul revistei *Arpegiu*, după care conchidea :

„Metodele mele au un dublu avantaj : în primul rînd, răpindu-mi grijile prozaice ale orchestrației, transcrierii notelor ș.a.m.d., îmi îngăduie să rămîn în sferele înalte ale creației pure, rupte de banalitatea realului cotidian ; în al doilea rînd, ele păstrează neatinsă opera mea propriu-zisă, imprimată pe benzi de

magnetofon, lăsînd munca rutinieră a exprimării cu mijloace orchestrale obişnuite pe seama unor specialişti oarecare. Ceea ce se execută în sălile de concert şi la posturile de radio este numai un palid reflex al creaţiei mele ; adevărata mea operă se află pe benzile de magnetofon originale create de mine, pentru reproducerea cărora mi s-au oferit sume de-a dreptul fabuloase. Am declinat orice ofertă în acest sens ; benzile originale vor rămîne în safeul blindat al casei mele de bani pînă după moartea mea, ele constituind testamentul meu artistic".

— Am terminat, îl anunţai pe Zefiru.

— Ei ?! făcu acesta, ce părere ai ?

— Părerea mea nu e în măsură să te măgulească. Nu înţeleg cum un tînăr ca tine, care a dovedit nu numai o pregătire serioasă, dar şi mult gust în materie de muzică, îşi poate pierde vremea cu asemenea fleacuri.

— Dar nu înţelegi, omule, că...

Fără să vreau am ridicat tonul, întrerupîndu-l pe prietenul meu :

— Nu vreau să înţeleg nimic. Nu vreau şi nu pot să înţeleg. Nici cînd m-ai pus să ascult „Siderala" şi mi-ai arătat că mai ai cîteva imprimări cu aberaţiile domnului Dudelsacker, al acestui măscărici al muzicii şi maniac al publicităţii, nu te-am înţeles, dar pe urmă, cînd am văzut articolele tale, m-am lămurit. Documentarea este indispensabilă muzicologului. Dar acum ? Ce motiv ai să-ţi pierzi timpul cu...

M-am oprit, străfulgerat de o idee, şi uitîndu-mă pe sub sprîncene la el am întrebat rar şi liniştit :

— Nu cumva te-au cucerit teoriile domnului Dudelsacker ? Poate că a început să-ţi placă muzica lui... Aurele dragă, nu cumva ai devenit... abisalist ?

Zefiru izbucni în rîs. Rîse mult şi cu poftă. Nu era, în general, o fire expansivă, şi în toţi anii cei mulţi de cînd ne cunoaştem nu l-am văzut niciodată rîzînd atît de zgomotos şi cu atîta poftă.

Mi-am dat astfel seama că pornisem pe un drum greşit. Încercai s-o repar :

— Pe domnul Dudelsacker, zisei, îl înţeleg, el o face pentru bani ; abisalismul i-a adus un domeniu şi o vilă, un muzeu şi salariaţi care muncesc pentru el. De fapt am înţeles ce este abisalismul abia după ce am citit articolele tale. Mă bucur că nu ţi-ai schimbat părerea. Lasă-i pe alţii să fie abisalişti. Noi doi, bătrîne, rămînem la Beethoven al nostru.

După ce mai rîse puţin, Zefiru îşi şterse ochii cu batista şi mă bătu pe umăr :

— Fii liniştit. Nu sînt adept al abisalismului şi nici n-am să devin vreodată. Cît despre domnul Percival Dudelsacker, a încetat să mă mai intereseze în calitatea mea de meloman, dar a început să mă interesez în calitatea mea de inginer cibernetician.

— Te referi la metoda de a compune la... magnetofon, la sistemele lui de analiză a sunetului şi la celelalte ? Omul acesta a făcut din muzică o simplă afacere.

— Da, zise prietenul meu. La asta mă refer.

5

Cîteva zile mai tîrziu, era într-o vineri, Zefiru îmi telefonă.

— Dacă ai vreme, îmi spuse, vino după-masă la mine.

— Era vorba, replicai, ca abia luni să facem audiţia noastră...

— Ştiu, ştiu, mă întrerupse prietenul meu. Dar săptămîna asta putem face o excepţie. Am primit o scrisoare... o scrisoare foarte... hm !... interesantă. Ard de nerăbdare să ţi-o citesc.

Zefiru era, în general, zgîrcit cu aprecierile pozitive. Dacă totuşi califica acea scrisoare drept foarte interesantă, apoi desigur că merita să-mi amîn treburile pe care le aveam în acea după-amiază, ca să iau cunoştinţă de conţinutul ei. Prin urmare, la ora stabilită mă înfiinţai la prietenul meu.

— Scrisoarea, îmi spuse ţinînd plicul între două degete şi agitîndu-l, a sosit pe adresa redacţiei. Domnul Percival Dudelsacker nu avea de unde cunoaşte adresa mea de-acasă.

— Domnul Percival Dudelsacker... ? !

— Da, rîse Zefiru. Scrisoarea este de la domnul Percival Dudelsacker, care şi-a dat osteneala să-mi scrie personal.

Apoi îşi puse ochelarii şi-mi citi scrisoarea, traducîndu-mi-o direct, treabă care pentru el nu prezenta nici o dificultate, deoarece ştia bine englezeşte.

Scrisoarea avea următorul conţinut :

Stimate domnule Zefiru,

Am citit cu un interes deosebit seria de articole consacrate muzicii occidentale contemporane, articole în care — după cum e şi firesc — creaţia mea se bucură de multă atenţie din partea dumitale.

Nu trebuie să te mire faptul că aceste articole au ajuns pînă la mine : am doi secretari poligloţi şi un şef de presă care primesc salariu ca să citească zilnic cîteva sute de ziare şi reviste ; de asemenea, în acest sens am contract cu două agenţii de publicitate şi o mare bibliotecă publică. Prin urmare, este destul ca într-o revistă din Caracas, Capetown sau Vladivostok — fie ea cît de neînsemnată — să apară numele Percival Dudelsacker, pentru ca întreg articolul să fie imediat tradus şi să fie depus pe masa mea de lucru.

Nici nu-ţi închipui, domnule Zefiru, cîte prostii am prilejul să citesc în felul acesta. Un cronicar m-a supranumit, de curînd, „urzitor al sunetelor", iar un profesor de estetică mă califică drept „geometru al sistemului nervos" şi scrie cu toată seriozitatea că arta mea se situează „dincolo de perceptibilitatea umană, într-un univers cu cinci dimensiuni". Te scutesc de înşirarea, penibilă din toate punctele de vedere, a teoriilor ce s-au clădit pe marginea creaţiei mele muzicale şi a calificativelor pe care aceasta le-a primit.

Articolele dumitale, stimate domnule Zefiru, sînt construite pornind de la cu totul alte principii. Evident că nu pot fi de acord cu dumneata — e limpede că sîntem pe poziţii diferite, dar unele dintre consideraţiile pe care le faci sînt, trebuie s-o recunosc, conforme cu realitatea şi dovedesc temeinica dumitale pregătire în materie de muzică, precum şi faptul că nu te sfieşti să spui lucrurilor pe nume. Prin urmare, te stimez domnule, te stimez ca adversar şi de aceea îţi scriu rîndurile de faţă".

Zefiru se opri şi tuşi de vreo două ori, uitîndu-se pe sub sprîncene la mine. Cum nu spusei nimic, prietenul meu mormăi :

— N-aş putea spune că ţin în mod deosebit la stima domnului Dudelsacker...

— Să trecem peste asta, zisei. Citeşte mai departe. Dar să ştii că-mi rezerv dreptul la comentarii.

Prietenul meu păru că vrea să spună ceva, dar pe urmă se răzgîndi şi continuă lectura scrisorii.

„Ai caracterizat creaţia mea ca fiind străbătută de mecanicism, de automatism, ceea ce îi răpeşte personali-

tatea, o face să fie seacă, posacă, rece, inumană. Ai dreptate, domnule Zefiru, ai perfectă dreptate. Dar nici n-a fost în intenția mea să compun altfel de muzică, de pildă, o muzică prin care să străbată personalitatea mea. Vremea muzicii pline de conținut, a muzicii purtătoare de mesaj, care să dea ceea ce naivii numesc emoție artistică, a trecut. Muzica mea este inumană și mă mîndresc cu asta, este realizarea mea cea mai de seamă.

Beethoven își găsea inspirație în peisajul senin al pădurilor, al parcurilor și al castelelor germane de la începutul veacului trecut și-și executa compozițiile în saloanele solemne ale aristocrației vieneze, unde răsunaseră și clavecinele lui Haydn și Mozart. El și-a dedicat compozițiile oamenilor celebri ai vremii și prietenei sale Therese von Brunsvik, așa cum Berlioz — contemporan cu Victor Hugo, Delacroix și avîntul romantismului — le dedica actriței Harriet Smithson. Dar aceste vremuri ale lirismului discret și ale patosului eroico-romantic au trecut. Noi trăim alte vremuri. Noi scriem muzică într-un peisaj suprasaturat de zgomot, fum, zgură și electricitate și într-o zodie așezată sub semnul fisiunii atomului de uraniu. De la început mi-am dat seama că nu mă poate inspira realitatea banală și hidă, ci numai valorile superioare și imperceptibile ale inconștientului abisal. Așa am reușit să sfărîm lacătele care zăvorau de veacuri creația muzicală, să fundamentez teoretic și să creez practic un curent nou în arta muzicală : abisalismul...

— Oprește-te puțin, îl rugai pe Zefiru. Am amețit. Nu pot să înghit toate astea așa, dintr-o dată.

— Fă un efort, zîmbi prietenul meu. Abia acum devine mai interesant.

Și citi mai departe :

...N-a fost ușor, domnule Zefiru, să găsesc mijloacele tehnice pentru a da formă principiilor abisaliste. Teoretic mă delimitasem : creația muzicală trebuie să depășească în mod categoric orizontul omenesc real și limitat, să răzbată dincolo de puterea de percepție a simțurilor, acolo unde începe întunericul abisal infinit. Dar cum să realizez concret aceste principii teoretice ?

Greutatea principală consta în aceea că muzica este prin însăşi natura ei cea mai abstractă dintre arte. Un tablou are două dimensiuni, iar pictorul, folosind perspectiva, o sugerează pe a treia. Poţi privi un tablou cinci minute, sau şase minute, sau zece ore, iar sculptura o poţi chiar pipăi. Dar muzica n-are dimensiuni, n-o poţi privi, n-o poţi pipăi. Ea are numai durată, poate fi numai auzită. Ea foloseşte ca mijloace tehnice o înşiruire de sunete, dintre care cele mai multe nu durează decît o fracţiune de secundă.

Iată cum, din acest punct de vedere, colegilor mei pictori le-a fost mult mai uşor. Unul dintre ei a pictat un tablou cu coada unui măgar muiată în vopsea; un altul pictează cu vîrful floretei în timpul unei partide de scrimă, pînza fiind reprezentată de scutul de apărare al adversarului. Georges Mathieu pictează în timp ce se plimbă cu bicicleta, iar două din cele mai celebre sculpturi ale lui Arman sînt construite una din aparate de ras electrice sparte, cealaltă din piesele unor ceasuri deşteptătoare vechi. Prietenul meu Salvador Dali a descoperit multe alte sisteme ingenioase — între altele, se plasează la o anumită distanţă de şevalet şi de acolo stropeşte pînza cu tuburile de ulei colorat.

Dar eu, domnule Zefiru, ce puteam să fac? Abstractă prin însăşi natura ei, arta mea nu-mi îngăduia să compun nici cu coada unui măgar, nici cu floreta şi nici să arunc de la distanţă notele pe portativ. Trebuia să găsesc şi în arta mea, în muzică, mijloace moderne de creaţie, care s-o despersonalizeze, să evite intervenţia directă, s-o scoată din banalul răsuflat, s-o treacă dincolo de inferioritatea impusă de puterea de percepţie a simţurilor omeneşti.

Anii îndelungaţi de înfrigurate căutări au fost pînă la urmă răsplătiţi: am găsit mijloacele tehnice adecvate şi ele s-au dovedit mai mult decît eficace, ele au rupt barierele orizontului strîmt al percepţiei umane, ridicînd creaţia mea în spaţiul neefîrşit şi veşnic al sferelor abisale. Ele mi-au îngăduit să pot compune într-un singur an treisprezece lucrări de mare anvergură, simfonii şi poeme simfonice.

Care sînt aceste mijloace, nu-ţi pot destăinui, domnule Zefiru, din motive lesne de înţeles. Dar va veni timpul

și pentru aceasta; și atunci lumea întreagă va fi zguduită și se va vorbi mai mult decît oricînd de prea plecatul dumneavoastră servitor

Percival Dudelsacker.

Santana, 28 februarie a.c.

După ce sfîrși de citit, prietenul meu împături scrisoarea și o puse într-un dosar ce se afla pe masa lui de lucru.

— Cred, zise, că putem închide Dosarul D.

— Dosarul D... ?!

— Da, așa l-am botezat: Dosarul D. Cu D de la Dudelsacker. În acest dosar se află toate materialele privitoare la cazul Dudelsacker. Mare parte dintre ele le cunoști și tu.

— Dosarul D... cazul Dudelsacker... Vorbești ca detectivii din anumite romane de calitate dubioasă.

Prietenul meu zîmbi:

— Mi-am cucerit dreptul de a vorbi ca detectivii, fiindcă de la o vreme m-am îndeletnicit cu... cu asemenea treburi. Dar îmi faci o nedreptate asemuindu-mă cu detectivii din „romane de o calitate dubioasă". Fără falsă modestie, m-aș asemui mai degrabă cu eroul unui clasic al genului...

— Cu Sherlock Holmes!...

— Da, cu Sherlock Holmes. Fără să mă deplasez de la domiciliu, așezat la biroul meu, am reușit, întocmai ca eroul lui Conan Doyle, să fac o descoperire cît se poate de interesantă. Am avut ca elemente constitutive materiale apărute în presă și imprimări magnetice după compozițiile „delicventului" care mi-au permis să analizez datele „cazului Dudelsacker" și să ajung, prin deducție, la o concluzie foarte... adică am reușit să descopăr că... în sfîrșit... vreau să spun că am dezlegat „cazul Dudelsacker".

L-am privit foarte uimit și cred că n-am făcut o mutră prea inteligentă. Dar prietenul meu nu-mi dădu explicațiile pe care le așteptam:

— Deocamdată nu are nici un rost să-ți spun. De altfel posezi toate elementele „cazului", așa că n-ai decît să faci și tu pe Sherlock Holmes...

6

Timp de mai mult de un an n-am mai auzit nimic despre Percival Dudelsacker. O dată pe săptămînă îl vizitam, ca de obicei, pe Zefiru, ascultam Beethoven și Ceaikovski, Mozart și Respighi.

Pentru noi, abisalismul încetase să mai existe, iar cînd pomeneam numele lui Dudelsacker, prietenul meu schimba vorba.

Numai o singură dată m-a întrebat, așa, din senin :

— De ce crezi că domeniul creației lui Percival Dudelsacker cuprinde numai simfonii și poeme simfonice ? De ce nu compune și muzică de cameră sau o operă, sau măcar vreun lied ?

Luat pe neașteptate, n-am știut ce să răspund. Dar, după ce m-am gîndit puțin, am fost de părere că :

— Lucrările simfonice complexe convin cel mai bine năstrușnicelor teorii ale domniei sale. Opera și liedul dau întîietate vocii omenești, iar Dudelsacker se mîndrește cu faptul că muzica sa este inumană.

— Dar te-ai întrebat de ce socotește orchestra ca pe o piedică, de ce compune la... magnetofon ?

— Teorii și practici abisaliste...

— Și te-ai întrebat cum de a reușit, într-un singur an, să compună treisprezece simfonii ? Întreaga operă a lui Beethoven cuprinde numai nouă simfonii. Domnul Dudelsacker...

Iritat de asemenea asociere l-am întrerupt :

— Te rog să nu pui alături cele două nume. Cred că Beethoven și Mozart se răsucesc în mormînt numai cînd aud de numele lui Percival Dudelsacker.

Prietenul meu a dat din umeri și a tăcut. Pe urmă a început să vorbească de altceva.

În toamnă, Zefiru a plecat în India, unde s-a ocupat de montarea unei mașini electronice de calcul. A lipsit aproape cinci luni din țară, vreme în care am dus dorul audițiilor noastre muzicale.

Cam cu o lună înainte de întoarcerea lui — era pe la începutul lui martie — am aflat din ziare că Percival Dudelsacker murise într-un accident de automobil. Informația din ziar, foarte scurtă, menționa că accidentul se produsese în apropiere de Buenos Aires, localitate către care compozitorul se îndrepta pentru a asista la un concert din lucrările sale.

În sfîrșit, într-o însorită zi de primăvară, am primit o telegramă de la Constanța și am plecat la gară să-l aștept pe prietenul meu Aurelian Zefiru. Ne-am îmbrățișat și i-am urat bun venit. Era bronzat, bine dispus, mi-a făcut cîteva mici daruri — amintiri din India — și după ce ne-am instalat în confortabilele fotolii din camera sa de lucru mi-a povestit o seamă de întîmplări interesante din timpul călătoriei.

— Ai auzit de accidentul lui Percival Dudelsacker ?

— Da, am citit în ziare.

Tăcu o vreme. fumînd gînditor, pe urmă spuse:

— In unele țări a făcut mare vîlvă testamentul său. Ziarele s-au ocupat pe larg de el.

— Dacă țin bine minte, el însuși declarase că testamentul său artistic îl constituie benzile de magnetofon originale, pe care și-a imprimat singur compozițiile.

— Tocmai asta e! Conform dorinței defunctului, trei zile după înhumare. imprimările respective au fost predate unei societăți organizatoare de concerte, care le-a dat în primă audiție în mica sală din Santana. Cînd s-au auzit primele sunete, cei din sală au încremenit. Era o înlănțuire de scrîșnete, urlete, lătrături și behăieli, fluierături și zdrăngănit de tinichele, de zgomote fără nici o legătură între ele...

— Cred și eu! Harpă eoliană... cutremure...

— Memorabilul concert a culminat cu lectura unui așa-zis testament al lui Percival Dudelsacker, intitulat: „Scrisoare deschisă către ascultătorii mei". Cînd directorul sălii a rupt sigiliul plicului și a dat citire scrisorii, în sală s-a făcut o liniște mormîntală. Dar după ce a citit primele rînduri, au început huiduielile. Cei din sală au început să arunce cu ce aveau la îndemînă. apoi au rupt scaunele și tapiseria de pe pereți, au spart candelabrele și oglinzile. Pe organizatorii concertelor abisaliste a trebuit să-i scoată din clădire pe ușa din spate...

— Nu înțeleg... Ce cuprindea scrisoarea? Cei din sală erau doar obișnuiți cu „capodoperele" abisaliste...

— În așa-zisul său testament, răposatul Percival Dudelsacker declara, nici mai mult nici mai puțin, că în viața lui n-a compus vreo simfonie sau măcar vreun cîntec, că nici măcar nu știa să scrie notele muzicale. Autorul compozițiilor sale era de fapt un automat, mai bine zis o mașină electronică.

— ?!?

— Da, o mașină electronică în genul celor de calcul. Ea a fost apoi găsită și cercetată în subsolul vilei din Santana. Avea aproximativ zece mii de minuscule fragmente de benzi magnetice pe care erau imprimate tot atîtea sunete.

— Prin urmare, „muzeul" cu instrumente rare și dispărute, colecția adunată cu trudă și „mari pericole" din toate colțurile pămîntului...

— Exact. Fiecare notă, fiecare sunet al acelor instrumente, mai mult sau mai puțin ciudate, era imprimat. În afară de asta, erau

fixate acolo cutremurul din Japonia, erupția unor vulcani, un ciclon din Pacificul de sud, zgomotul mai multor cascade, cîteva sirene de fabrici și transatlantice, lansarea unei rachete cosmice, urletele unor vite înjunghiate la abator, zgomotele unor avioane cu reacție și chiar explozia unei bombe atomice...

Mi-am apăsat mîinile pe tîmple și fără să vreau am repetat ceea ce mai spusesem odată referitor la muzica lui Dudelsacker :

— Asta-i nebunie curată !

— O fi, replică prompt Zefiru, dar nebunia asta i-a adus lui Percival Dudelsacker o avere care se cifrează la mai multe milioane de dolari. Cu trecerea timpului, el și-a îmbunătățit treptat mașina, adăugindu-i sunete noi, căpătînd rutină în mînuirea ei. Perfecționarea mașinii poate fi lesne urmărită în evoluția operei lui. Treptat, el găsea și argumente „teoretice" pentru așa-zisa orientare abisalistă ; snobilor și amatorilor de original cu orice preț le servea o pseudosavantă frazeologie despre „efulgurația subconștientului", cînd de fapt era vorba de o mașină electronică, despre „domeniul etern și infinit al inconștientului abisal", cînd de fapt era vorba de domeniul electronicii, al ciberneticii, domeniu creat și stăpînit de oameni.

— Mă miră totuși, făcui gînditor, că nu cunoștea notele muzicale. O calificare cît de cît...

— Nu avea nevoie ! Tu cunoști notele ? Nu. Nici eu. Totuși, amîndoi avem o oarecare cultură muzicală. Fiecare dintre noi ar putea da interviuri și scrie articole în revistele *Inspirația muzicală* sau *Euterpe* sau *Arpegiu*, fiecare dintre noi ar putea asista la prime audiții. Dudelsacker își masca abil ignoranța, el spunea că lasă transcrierea notelor și orchestrația pe seama altora ca să poată rămîne „in sferele inalte ale creației pure". Aceste „sfere inalte" erau de fapt în subsolul vilei sale, erau o mașină electronică. Ea funcționa simplu : Dudelsacker introducea în mașină un cartonaș sau o placă de plastic pe care se afla un desen ; mașina „citea" desenul, fiecărei fracțiuni de milimetru corespunzîndu-i, după locul pe care-l ocupa, un sunet de o anumită frecvență și intensitate. Apoi, prin suprapunerea sunetelor după anumite reguli, mașina „sonoriza" desenul și-l imprima pe o bandă de magnetofon.

— Desenele acelea... probabil că nu este întîmplător faptul că Dudelsacker vorbea mereu de geometrie. Și apoi, titlurile unora dintre compozițiile sale : simfonia „Hyperbola", simfonia „Paralactica", poemul simfonic „Zigzag"...

— Poate că exista o legătură. Sigur nu putem ști, fiindcă nu s-au păstrat cartonașele. Dar asta n-are nici o importanță. De altfel,

după prelucrarea intensă la care era supusă „compoziţia" de către specialiştii în acustică şi orchestraţie ai lui Dudelsacker, probabil că desenul iniţial nu mai era de recunoscut. Dovadă : benzile originale, pe care erau imprimate înşiruiri de zgomote ciudate şi neplăcute, dispuse numai după un anumit sens.

O vreme tăcurăm amîndoi. Prin ferestrele odăii de lucru, o dată cu mirosul de primăvară şi de liliac înflorit, pătrundeau ultimele raze ale soarelui ce apunea ; acoperişurile caselor se polciseră cu aur, iar placa de cristal de pe biroul prietenului meu reflecta pe perete o dungă de lumină în toate culorile curcubeului.

Pe această placă de cristal am zărit un dosar în colţul căruia Zefiru scrisese litera D. În lipsa prietenului meu se adunase mult praf pe birou şi peste tot, aşa că, atunci cînd deschisei dosarul, degetele mele lăsară urme vizibile pe copertă. Prima foaie de hîrtie purta titlul : „Concluzii", după care se înşirau, numerotate, mai multe paragrafe cu scrisul mărunt şi regulat al lui Zefiru.

— Dosarul D ! am strigat şi deodată am înţeles ce voise să spună prietenul meu cînd vorbise de elementele constitutive ale „cazului Dudelsacker" şi se asemuise cu binecunoscutul erou al lui Conan Doyle...

7

— Da, dosarul D, zîmbi Zefiru. E mai mult de un an de cînd am închis dosarul referitor la „cazul Dudelsacker". Nu cunoşteam, evident, amănuntele, dar am ajuns cu concluziile mele foarte aproape de soluţie.

— Totuşi... nu prea înţeleg... erai la mii de kilometri de vila din Santana...

— Distanţa nu constituie o piedică pentru undele herţiene şi nici pentru ziare.

— Vrei să spui că, bazîndu-te numai pe...

— Întocmai. Bazîndu-mă pe imprimările făcute după cîteva compoziţii de Dudelsacker şi pe unele materiale apărute în presa occidentală, am ajuns la concluzia că autorul acestor compoziţii este un fel de robot muzical, o maşină electronică de compus. Prima bănuială, de altfel foarte vagă, am căpătat-o în după-amiaza cînd am ascultat împreună „Siderala". Am observat atunci că unele acorduri neobişnuite, pe care le-am întîlnit şi în simfoniile „Hiperestezica" şi „Monstruoasa" şi în poemul simfonic „Apologia lui Attila" se repetă.

— Observaţia nu e concludentă. Fenomenul acesta se observă şi la alţi compozitori şi nu numai în leit-motive.

— Ai dreptate. Dar la alţi compozitori se suprapun acele sunete care, împreună, formează o armonie, posibilităţile fiind deci limitate. La Percival Dudelsacker, acordurile sînt formate din sunete cu totul neobişnuite : nerespectînd legile armoniei, el are posibilităţi practic nelimitate şi totuşi aceleaşi acorduri revin. În afară de aceasta, m-a izbit modul mecanic de tratare a temelor muzicale.

— Îmi amintesc de articolele tale despre muzica abisalistă. Scriai acolo, între altele, că muzica lui Dudelsacker este străbătută de mecanicism şi automatism, ceea ce o face să fie rece, inumană.

— Cînd am scris acele articole, ideea nu se precizase încă bine, dar faptul că, în scrisoarea lui, Dudelsacker se agăţa tocmai de termenii „mecanicism" şi „automatism" a fost pentru mine semnificativ. Pe urmă, am început să înţeleg de ce socotea orchestra simfonică, în formaţia ei clasică, o piedică, mai ales după ce am aflat că nu compunea la pian sau la vreun alt instrument obişnuit, cum au făcut şi fac toţi compozitorii, ci „compunea" la magnetofon.

Ascultîndu-l pe Zefiru, începeam să înţeleg înlănţuirea logică a faptelor, raţionamentele care l-au dus „aproape de soluţie", cum spunea el cu destulă modestie.

Acum îmi dau seama, zisei, de ce ai insistat atunci asupra faptului că Dudelsacker socoteşte orchestra ca o piedică. Înţeleg acum şi de ce m-ai întrebat ce cred despre faptul că n-a compus vreo operă sau muzică de cameră.

— Pentru mine era limpede ! Maşina lui electronică nu putea compune pentru vocea omenească, era adecvată numai orchestraţiilor complexe. Această idee s-a cristalizat şi mai pregnant cînd am aflat că Percival Dudelsacker a compus, într-un singur an, treisprezece simfonii şi poeme simfonice. E adevărat că avea la dispoziţie un grup de tehnicieni care transcriau notele, aranjau, orchestrau, dădeau unitate şi continuitate lucrării, rotunjeau asperităţile şi cine ştie ce mai făceau, dar cu toate acestea rămînea un imens volum de muncă sau, mai bine zis, de inspiraţie.

— Inspiraţie... electronică.

— În sfîrşit, am adăugat o importantă verigă la lanţul ce l-am format atunci cînd am aflat că Percival Dudelsacker refuză să vîndă benzile de magnetofon originale, deşi i se oferiseră sume pe care chiar el le caracteriza drept „fabuloase" ; ba, mai mult, le ţinea sub cheie şi nu lăsa pe nimeni să le asculte, în afară, bineînţeles, de „specialiştii" săi. Începînd din acea clipă mi-am dat

seama că, de fapt, „compozitorul" Percival Dudelsacker nu exista, că tot ce a creat el este opera unui robot. La început am crezut că folosește o orgă electronică automată de un tip special, dar construcția anarhică, maniera atonală, disonantă a frazei muzicale, precum și descrierea „muzeului" de instrumente rare și ciudate, a călătoriilor „maestrului" însoțit de magnetofon, m-au pus pe calea cea bună, sugerîndu-mi o mașină electronică bazată pe „memorie". După cum vezi, am fost foarte aproape de soluție.

— Mai rămîne un punct nelămurit, zisei. Cum de ai găsit numai tu soluția ? De ce n-au găsit-o și alții, de pildă criticii muzicali ai revistelor care l-au elogiat pe Dudelsacker. Ei erau mai aproape de el și cunoșteau mai bine așa-zisa lui creație.

Și adăugai cu amărăciune :

— De ce n-am găsit-o și eu ? Mi-ai dat doar toate datele „cazului"..

— De ce au tăcut criticii muzicali, admiratorii răposatului Percival Dudelsacker, n-aș putea să-ți spun. Poate că n-au găsit soluția. Iar dacă vreunul a găsit-o, poate că a preferat să tacă. Prea se făcuse mult zgomot în jurul abisalismului, criticii se grăbiseră să-l ridice în slăvi pe Dudelsacker, i s-au acordat premii și distincții, iar colaboratorii lui de la Santana, „specialiștii" cum îi numea el, erau legați economicește de el ; dacă vreunul dintre ei a descoperit escrocheria, a tăcut fiindcă aceasta era în interesul său. Cît despre tine, dragul meu...

Zefiru făcu o pauză și se uită pe sub sprîncene la mine. Am crezut că deslușesc un zîmbet în colțul gurii lui, un zîmbet pe care eram hotărît să-l socotesc jignitor. Dar poate că mi s-a părut numai ; prietenul meu se grăbi să continue :

— Cît despre tine, nu aveai cum să ajungi la concluziile la care am ajuns eu.

— Ce vrei să spui cu asta ?

Zefiru nu păru să ia notă de tonul meu, din care răzbătea în mod vădit o notă de iritare, și după ce-și îngădui iar o pauză, care mi s-a părut mult prea mare, spuse încet :

— Ai uitat, se vede, profesiunea mea. Sîntem amîndoi iubitori de muzică, dar numai eu sînt cibernetician...

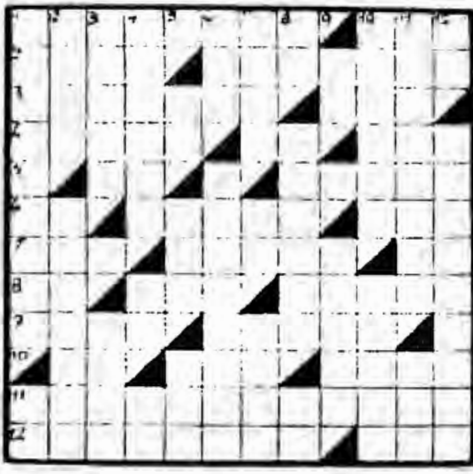
Avea dreptate prietenul meu, și m-am grăbit să i-o spun. De asemenea, a avut dreptate și cîteva minute după aceea, cînd mi-a spus :

— Acum, cred că am vorbit destul de Percival Dudelsacker. Hai să ștergem praful de pe magnetofon și să ascultăm ceva.

— Propun să începem cu Beethoven, spusei repede.

— De acord, zîmbi prietenul meu.

MUZI-CALĂ

ORIZONTAL : *1) Vechi instrument muzical cu claviatură, strămoşul pianului — Localitate în Nigeria ; 2) Oraş în S.U.A. — Instrument de suflat de alamă ; 3) Aparat muzical care, acţionat cu o manivelă, execută mecanic melodiile imprimate pe discuri — Lampă electrică ; 4) Vechi instrument muzical în formă de lăută, cu trei coarde, introdus în Europa de arabi — Material pentru fluiere cu un sunet cald, duios — Prepoziţie ; 5) Dînsul — papiote de fire de bumbac ; 6) Nicolae Constantinescu — Publicaţie anuală, care conţine studii ştiinţifice sau artistice — Uliu ; 7) Comună în Olanda — Numele turcesc al Smyrnei — Nota traducătorului ; 8) Sunetul trompetei — Instrument muzical popular, specialitatea lui Fănică şi Damian Luca — Numele artistic al tragedienei franceze Bernhardt (1844—1923) ; 9) Superstiţie — Cutie mare de rezonanţă la unele piane ; 10) Simbolul stronţiului — Piesă cilindrică, care produce sunete în unele instrumente muzicale — Personaj legendar, strămoşul edomiţilor ; 11) Aparate care înregistrează şi redau sunetele de pe o bandă variabilă magnetizată, de pe o sîrmă de oţel sau de pe un film cu substanţă feromagnetică ; 12) Instrument muzical de alamă, care în orchestre are rolul de bas — Roman de Al. Vlahuţă.*

VERTICAL : *1) Instrumente muzicale de suflat, făcute din lemn, în formă de tub lărgit la un capăt — Simbolul molibdenului ; 2)*

Instrumente muzicale în formă de arc, cu care poeții și rapsozii din antichitate își acompaniau recitările — Coală mare de hîrtie, partitură de mari proporții (fig.); 3) Protozoare microscopice — Unități de lucru mecanic; 4) Bine dispusă — Nota scriitorului — La început! 5) Teodor Constantin — Insulă lîngă Noua Guinee — Scop; 6) Una dintre Cyclade — Mici instrumente de suflat; 7) Junona — Înainte de amiază — Instrument muzical de suflat, cu ancie dublă; 8) Nicolae Florescu — Pusă pe note — Florea Dumitrescu; 9) Fluviu în Siberia — Instalație modernă, care a contribuit în mare măsură la popularizarea și răspîndirea în masă a marilor creații muzicale; 10) Mare compozitor, dirijor și pianist al poporului nostru, care a dus faima muzicii romînești pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale globului — Plantă tînără, ce urmează a fi strămutată în cîmp; 11) Mic flaut cu registru acut, utilizat în orchestre — Lac vulcanic lîngă Tușnad; 12) Subsemnatul — Titan al muzicii clasice germane și universale, ale cărui opere sînt în cea mai mare parte instrumentale (1770—1827).

I. Pătrașcu

ÎN ORCHESTRELE POPULARE *(Monoverb: 6 — 9)*

ODINIOARĂ BUNICII NOȘTRI *(Triverb: 6, 2, 9)*

DEZLEGĂRILE PROBLEMELOR DIN NUMĂRUL 234

CONSTRUIM: 1) București — dv.; 2) Orașe — Tulcea; 3) Timișoara — V. D.; 4) Oci — id — Buzău; 5) Sanitari — i — r; 6) Anina — Onești; 7) Nișă — Cie — ar; 8) I — t — sar — c — ab; 9) M — Săvinești; 10) Galați — iliac; 11) Arad — Argeș — a; 12) Se — U.C.R. — Oituz.

TRIVERB: C-la-d-este-cu-a-v-în-t = Clădește cu avînt!

CRIPTOGRAFIE: In-ce-pe-m-un-ca-după-p-lan-n = Incepe munca după plan.

UMOR

Avionul e gata de plecare. Pasagerii urcă. Mecanicul controlează starea avionului și spune :

— Rezervorul de benzină e perforat. Se amînă plecarea avionului pentru o oră, ca să putem face reparația.

— O oră ? exclamă îngrijorat un tînăr. La ora 13 trebuia să fiu la ofițerul stării civile. Înseamnă că voi întîrzia.

— Nu cumva ai găurit dumneata rezervorul, tinere ?

★

Un cunoscut om de știință, specialist în domeniul hidraulicii, a fost întrebat de un student :

— Care este, după părerea dv., cel mai puternic tip de forță hidraulică ?

— Lacrimile femeii...

★

Aristide Briand, al cărui gust pentru arhitectură se manifesta mai mult înspre arhitectura clasică europeană decît înspre cea de peste ocean, vizită New Yorkul. Ajungînd pe terasa unui zgîrie-nori, ghidul îi explică :

— De pe această terasă se poate vedea pînă la o distanță de 100 de mile. Cele 50 de etaje sînt deservite de 82 de lifturi. Întreaga construcție e din beton și oțel. Nici un incendiu n-o poate distruge.

— Păcat ! spuse Briand.

★

Sosind în America, actrița Eleonora Duse a încheiat un contract cu un teatru din Chicago. Contractul prevedea, la cererea ei, să i se asigure în cabină o temperatură constantă de 72° Fahrenheit.

Spre a i se îndeplini dorința, i s-a montat în cabină un termometru fals, a cărui coloană de mercur era doar pictată, indicînd temperatura dorită.

La plecare, fiind întrebată dacă s-a simțit bine la Chicago, celebra actriță a răspuns :

— Ceea ce mi-a plăcut mai mult e faptul că aici la dv, fie că e ploaie sau ninsoare, îngheț sau furtună, termometrul arată tot 72° F. Și ceea ce e comic e că la New York mi s-a părut mult mai cald la aceleași 72° !

★

Cînd s-a stabilit în Africa Centrală, dr. Albert Schweitzer a stîrnit senzație printre băștinașii unui trib, plimbîndu-se pe bicicletă. Mulți dintre tineri au învățat în scurt timp să folosească bicicleta. Văzîndu-i, unul dintre bătrînii tribului, încă neîncrezător în tehnică, le spuse cu amărăciune :

— Ce obiceiuri urîte învățați voi de la albi ! Ei sînt atît de leneși, încît chiar și atunci cînd aleargă vor să șadă...

★

Scriitorul G. K. Chesterton a fost întrebat de un amic :

— Să presupunem că într-o călătorie pe mare naufragiezi și ești obligat să rămîi izolat pe o insulă nelocuită. Ce carte ai prefera să ai cu tine ?

— Un manual de construcții navale...

★

Fizicianul german Helmholz fu prezentat marelui duce de Weimar, un bătrînel căruia mareșalul curții îi șoptea de fiecare dată un cuvînt-simbol, pentru a-i indica ducelui ce are de vorbit cu persoanele prezentate. De astă dată, pentru a-l lămuri că e vorba de celebrul optician, îi aminti una dintre descoperirile acestuia : „Augenspiegel" (oglinda ochilor).

Marele duce, care era și cam fudul de ureche, îl întîmpină pe Helmholz :

— Va să zică de-ăștia îmi ești, domnule Eulenspiegel ?!

★

Printre bîlbîielile celebre înscrise în istoria teatrului se numără și aceea comisă cu prilejul debutului unui cunoscut actor al Comediei franceze. Trebuind să rostească replica : „nebunul e mort" — fiind vorba de un biet bolnav de nervi ce se sinucisese —, actorul strigă cu dezinvoltură :

— Mortul e nebun !

Din scrisorile cititorilor

Dragă redacție,

Aflã că sînt un pasionat cititor al Colecției. Această pasiune o am de cînd a apărut numărul 200. Fiind unul dintre cititorii romanelor științifico-fantastice, am început să-mi procur și fasciculele Colecției. Cu ajutorul prietenului meu Miclăuș Ilie, mi-am făcut rost de numerele mai vechi. Ca rezultat, după trei luni aveam 130 de broșuri din Colecție. Am citit pe nerăsuflate toate fasciculele pe care le aveam. Dar citesc și alte cărți, cu subiecte istorice, geografice, aviatice, marinărești, cosmonautice etc.

Cărțile și fasciculele Colecției m-au ajutat la învățătură: am absolvit clasa a IV-a cu premiul III. Din materiile care ne sînt predate cel mai mult îmi place: istoria, matematica, geografia și limba engleză.

Propun să publicați romane mai lungi.

Un subiect neabordat de colecție: agricultura subacvatică.

BÎTEA ION
Timișoara

A trecut un an de cînd ți-am scris pentru prima dată. În acest timp Colecția s-a îmbogățit cu noi și valoroase lucrări.

Mă bucură foarte mult faptul că numele autorului basmelor preferate, Vladimir Colin, îl întîlnesc și pe coperta Colecției.

Cînd scriu aceste rînduri, mă aflu încă sub impresia neobișnuită pe care mi-a produs-o lectura lucrării „Broasca“ de Vladimir Colin. Ceea ce m-a impresionat a fost ideea tulburătoare a povestirii.

Iubesc foarte mult literatura și îmi place să visez. Știu că diferite condiții de viață duc la apariția unor ființe gînditoare, cu un fizic adaptat respectivelor condiții. Totuși, oricît de bogată îmi e fantezia, niciodată nu m-am gîndit că ar putea exista făpturi cu ciudatul aspect din „Broasca“.

Dar poate cea mai de seamă calitate a povestirii o găsim în felul artistic în care autorul înfățișează ideea că, oricît s-ar deosebi ființele gînditoare din Cosmos, ele sînt mînate de aceeași dorință de a comunica și de a se înfrăți.

DOINA BRÎNZEI
elevă în clasa a VIII-a
Cîmpulung-Moldovenesc
Reg. Suceava

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii“

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare & editor Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodylu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

Abonaţi-vă la revista „Ştiinţă şi tehnică" — publicaţie lunară editată de C.C. al U.T.M. şi Consiliul pentru răspîndirea cunoştinţelor cultural-ştiinţifice. Abonamentele se primesc de către oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii pînă la data de 25 ale fiecărei luni, cu deservirea în luna următoare.

Revista se găseşte de vînzare la toate chioşcurile pentru difuzarea presei şi debitele O.C.L.

• SEPTEMBRIE 1964

41 007